

[Knud Jespersen.]

få. De Danske Sukkerfabrikker, Det Danske Trælastkompagni, Mærsk Kemi, Ø.K.s Plumrose, Rockwoolkoncernen, Gutenberghuskoncernen, Allerkoncernen, I.B.M., Christiani & Nielsen, Kampsax, Monberg & Thorsen, Højgaard & Schultz. Man kan da ikke fra noget parti i dette folketing, hvis vi mener noget med at have en tilsynslov, bare lukke øjnene og sige: det gør såmænd ikke så meget.

En af de ting, vi i høj grad er interesseret i, er også, at monopoltilsynet får adgang til bank- og forsikringsverdenen. Om den ved man ikke meget. Men det først fornødne for alle – hvad enten de vil kæmpe imod monopolerne som os for at bringe deres magt til ophør, eller de vil tillade, at de udvikles – det er dog at vide, hvordan der ser ud i denne på nogle områder omfattende jungle. Bankerne har monopoltilsynet ingen adgang til, det er underkastet bankrådet. Jeg ved, der er forskellige opfattelser heraf, men jeg mener at have ret, når jeg siger, at det vil sige, at bankerne faktisk kontrollerer bankerne. Forsikringsselskaber er underkastet forsikringsrådet. Det er to omfattende sektorer. Bankerne skal administrere de udlånslofter, der bliver vedtaget her. De kan altså nedlægge virksomheder. Ved at give lån til større virksomheder kan de udvikle de større virksomheders konkurrenceevne. De har muligheder for ad den vej at dirigere. Når man har en lov om rentemarginalen, så viser det jo også, at en eller anden form for kontrol er nødvendig.

Og så om spørgsmålet: kan man overhovedet bringe ting under kontrol? Ja, man kan lige så godt spørge, om man overhovedet kan hæve reallønnen ved den faglige kamp. Vi tror på, at man kan opnå en del ved kontrol, der gør det lettere – og det vil jeg gerne sige til hr. Glensgård og andre, der ellers har smykket sig med titlen arbejderparti – der gør det lettere for det offentlige at overtage sådanne virksomheder, hvis de ikke udfolder sig i overensstemmelse med grundlovens bestemmelser om almenvælets interesse. Vi tror, at et virkelig fungerende demokrati, selv under kapitalismen, må give et minimum af kendskab til og information om, hvad det er der sker, når en vares pris bliver til, og hvordan denne vares pris fordeler sig på omkostninger, på renter, på arbejdskraft og på profitter. Vi tror også på, at monopoltilsynet kan være med til at vise menneskene, hvad koncerner kan tjene bare ved at lade olien stige

med 1 øre pr. liter. Og vi er absolut tilhængere af, at man ikke stilles over for, at sammenlægninger osv. er gennemført, uden at man i forvejen har dem under kontrol. Det er lige så let at gøre det på den måde, som vi foreslår, og det er mere effektivt. Der er altså ingen illusionsnumre.

Der er heller ikke ret megen socialisme i det og slet ikke noget revolutionerende i denne forbindelse, men det er et godt forslag til udbygning af demokratiet, til at give forbrugeren mere indsigt og til at give arbejderne i de pågældende virksomheder større indsigt i tingene.

Jeg takker for den behandling, forslaget har fået, og håber, at vi i udvalget får muligheder for – dels på baggrund af oplysninger, vi sidder inde med, og dels på baggrund af forhåbentlig snarlige svar på handelsministerens spørgsmål – virkelig at belyse tingene så objektivt, som man nu kan gøre, når man ser forskelligt på dem.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtages uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til erhvervsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om nedsettelse af en kommission til undersøgelse af kapitalkoncentrationen i erhvervslivet [af Knud Jespersen m. fl.].

(Lovforslag nr. L 112. Fremsat 18/11 76).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Handelsministeren (Per Hækkerup):

Til det foreliggende forslag vil jeg gerne sige, at de beføjelser, som man skulle tillægge en trustkommission eller en kommission som foreslået af kommunisterne, er jo beføjelser, som allerede er givet monopoltilsynet. Monopoltilsynet kan foretage de fornødne undersøgelser, monopoltilsynet kan foretage de fornødne indgreb og har den fornødne hjemmel til at afkræve erhvervslivet de nødvendige oplysninger.

Jeg tror nok, man må erkende, at sådan som

[Handelsministeren.]

udviklingsforløbet har været, er det vistnok rigtigt, at monopoltilsynet i hvert fald i perioder har haft vanskeligt ved at leve op til de intentioner, der var i monopolloven, og som jeg er sikker på at monopolrådet og monopoltilsynet også selv har haft. Den socialdemokratiske ordfører gjorde under behandlingen af det tidligere forslag opmærksom på, at vi jo her i folketingset ved flere lejligheder har givet monopoltilsynet og monopolrådet en række opgaver, men har gjort det, uden at der er sket en tilsvarende forøgelse af den arbejdskraft m. v., som monopoltilsynet har til sin rådighed. Det har medført, at man ikke har været i stand til på det, som jeg i hvert fald betragter som de centrale områder for monopoltilsynet, at gennemføre sin funktion så effektivt, som det var ønskeligt. Det synes jeg nok er et forhold, som vi må være opmærksom på, og derfor vil jeg da også gerne med det samme sige, at jeg er meget villig til, at vi diskuterer spørgsmålet om, hvorledes tilsynet bedre kan sættes i stand til at foretage en forøget indsats i overensstemmelse med det, som er hensigten med monopolloven.

Sådan som monopolrådet er sammensat, må man vistnok sige, at ved sin sammensætning, med de interesser og den ekspertise, som det vist hedder med et fint fremmedord, som er repræsenteret i monopolrådet, skulle monopolrådet formentlig være tilstrækkeligt udstyret med hensyn til kundskab og viden til at kunne gennemføre sin funktion, i hvert fald vil det kunne gøre det lige så godt som en trustkommission. Det være sagt så meget mere som en trustkommission jo nødvendigvis i meget vid udstrækning ville være nødt til at bygge på de erfaringer, undersøgelser og konklusioner af disse undersøgelser m. v., som monopoltilsynet er nået til.

Jeg vil endvidere gøre den betragtning gældende, at ud over de formål, som er nedlagt i loven om monopoltilsynet, og som er gentaget i forslaget om nedsættelse af en trustkommission, så tror jeg, det er påkrævet at lægge vægt på den samfundsmæssige udvikling, der har været, siden monopolloven blev til. Jeg kan tilslutte mig det, hr. Ninn-Hansen sagde om det grundige forudgående arbejde vedrørende etableringen af monopoltilsynet på basis af trustkommissionens arbejde fra 1949 til 1953, men siden dengang er der i den erhvervsmæssige ud-

vikling sket forskydninger, som der er grund til at tage hensyn til. Når man skal vurdere monopoltilsynets virksomhed, tror jeg ikke, det er tilstrækkeligt blot at se på spørgsmålet om rimelig prisdannelse m. v. og på kontrollen med internationale monopoler og danske monopoler eller tilsvarende sammenslutninger eller beherskelse af sider af det økonomiske liv herhjemme. Jeg tror, det er nødvendigt at se på hele erhvervsudviklingen og vurdere den funktion, som en sådan kontrolmyndighed skal udøve, også ud fra hensynet til produktion, til eksport, til beskæftigelse. Man kan ikke anlægge en snæver betragtning på dette område. Hvis vi vil føre en erhvervs politik, der sigter på at genskabe og at opretholde en beskæftigelse af det omfang, som vi har kendt tidligere, så vil det være nødvendigt, at de kontrolorganer, de tilsynsorganer, som man fra det offentlige side har i forhold til erhvervslivet, også lægger dette til grund for sine konkrete beslutninger.

Jeg henviste under behandlingen af den foregående sag til, at jeg har skrevet til monopoltilsynet og bedt dem om at udarbejde en redegørelse for deres vurdering af problemerne på baggrund af de erfaringer, der er indhøstet i de 20 år. Jeg vil mene, at det vil være rigtigt, at vi også med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt det overhovedet er hensigtsmæssigt eller nødvendigt at nedsætte en særlig trustkommission, afventer det svar, vi får fra monopoltilsynet, ud fra den grundlæggende betragtning, jeg nævnte indledningsvis, at jeg tror, man i og for sig opnår et fuldt tilfredsstillende resultat, hvis man giver monopolrådet og monopoltilsynet de faktiske muligheder for at udfylde de funktioner, som ligger bag ved ønsket om denne trustkommission, og som i realiteten allerede er indeholdt i den nuværende monopollovgivning.

Jeg gentager, at jeg for mit eget vedkommende er meget villig til at overveje, på hvilken måde vi kan sikre, at monopoltilsynet er i stand til at udføre en sådan funktion, hvis vi, når monopoltilsynets redegørelse til os foreligger – og den vil naturligvis blive forelagt erhvervsudvalget – slutter derudfra, at det ikke er nødvendigt at etablere et særligt organ til at foretage en funktion, som monopoltilsynet i forvejen har.

Lysholt Hansen (S):

I sin fremsættelsestale henviser hr. Knud

[Lysholt Hansen.]

Jespersen blot til bemærkningerne til lovfor-
slaget, og de er på ca. en snes linjer. Jeg tager
dette som udtryk for, at det, det drejer sig om
her, virkelig er sagen og ikke et stykke politisk
propaganda. Sådan vil jeg i overensstemmelse
med min indstilling, som går ud på altid at tro
det bedste om folk, altså betragte det.

Det er helt klart, at der i befolkningen er
meget divergerende opfattelser af, hvordan ka-
pitalmarkedet, konkurrencen osv. udvikler sig,
og derfor var det vel også naturligt for LOs
repræsentantskabsmøde den 21. september 1976
at tage spørgsmålet op, som også berøres i det
forslag, der ligger her, og rette en henvendelse
til folketinget, som jeg på dette punkt gerne vil
citere, fordi denne henvendelse til folketinget
klart viser, at der er megen usikkerhed om en
række problemer på hele dette kapital- og kon-
kurrencemæssige felt. Man siger fra LO i op-
remssningen af fire centrale emner fra dette
møde følgende:

»Der bør nedsættes en kommission, som kan
kaste et nyt tiltrængt lys over de egentlige ejer-
forhold og dermed konkurrenceforholdene i
dansk erhvervsliv. Samtidig bør det være en
væsentlig opgave for kommissionen at søge
belyst, i hvilket omfang ændrede realøkonomi-
ske, produktionstekniske og andre forhold
påvirker prisdannelsen i forhold til tidligere.

Der er næppe tvivl om, at der i kølvandet
af 1960ernes økonomiske vækst fulgte kraftige
koncentrationer i virksomhedernes ejerforhold,
herunder først og fremmest i industri- og ser-
vicesektoren.

Samtidig har den hastige teknologiske ud-
vikling nødvendiggjort stadig mere kapital-
intensive investeringer og produkter og der-
med produktionsplanlægning og -afsætning
over en stadig længere periode.«

Man slutter dette afsnit med at sige:

»Af disse og andre grunde taler mange erfa-
ringer for, at en del af erhvervslivet ikke læn-
gere reagerer som forventet på generelle økono-
misk-politiske foranstaltninger fra det offent-
lige, som tilsigter at lægge en dæmper på pris-
udviklingen.«

Jeg synes, det er en meget nøgtern bedøm-
melse i relation til, hvad folk nu kender til
kapitalmarkedet og erhvervslivet, og jeg vil da
gerne have lov at sige, at det er min opfattelse,
at vi må have undersøgt, om det er rigtigt,
hvad der ligger bag det her, nemlig at der er
kræfter – og det kan vi jo ikke helt klart få

analyseret endnu – der måske har større ind-
flydelse på den økonomiske, lønmæssige og
sociale udvikling for befolkningen i dette land,
end vi måske somme tider forestiller os her-
inde. Måske forestiller vi os somme tider, at
vi selv har større indflydelse på lovgivningen
og dermed på konsekvenserne ude i befolkning-
en, end vi i virkeligheden har; måske betyder
andre kræfter reelt meget mere for visse dele
af den udvikling, der er sket på kapitalmarke-
det og i erhvervslivet. Jeg tør ikke sige, om det
er sådan, men det afgørende er at få afklaret
enhver tvivl på disse felter og få dette område
belyst. Derfor var jeg glad for ministerens be-
mærkninger om, at efter ministerens opfattelse
har monopoltilsynet altså allerede beføjelserne
til at prøve at gå i bund med det, som man
altså ikke blev færdig med i trustkommissio-
nen, der jo arbejdede, jeg tror, det var fra 1949
til 1958, inden den blev ophævet. Jeg synes
helt klart, vi må vente og se, om vi så herinde
er villige til at stille fornøden arbejdskraft til
rådighed til at analysere og belyse også det
emne til bunds og måske finde frem til – for
det er jo ikke sikkert, og det vil jeg i hvert
fald sætte et spørgsmålstegn ved – at det kom-
unistiske parti i deres forslag har fået lige
nøjagtig alle de ting med, som det er nødven-
digt og relevant at få belyst for at få et fuldt
dækkende billede af hele dette store og væ-
sentlige område. Jeg vil altså gerne hermed
sige, at jeg deler ministerens opfattelse af, at
andre opgaver har optaget tingets tid og ikke
mindst monopoltilsynets tid på grund af de
opgaver, vi har lagt ud til dem, i en sådan
grad, at det her ikke er klaret af. Jeg tror, det
er vigtigt, at befolkningen, LO og andre er-
hvervsorganisationer i det hele taget måske får
klaret af, om man har overdrevet forestillinger
om, hvad der foregår her, for man må jo ikke
glemme, at der i et liberalt samfund som det,
vi nu engang har, også skal være mulighed for
at være en profitrate, som er acceptabel, hvis
det skal leve, og hvis vi skal have et samfund
i udvikling. Derfor vil mit parti altså gerne
have disse ting belyst, og jeg håber ikke, at
der i den bemærkning fra hr. Knud Jespersen
før om, at man har fået et konkurrencefrit
samfund, lå en forhåndsindstilling til, hvad et
sådan arbejde skal ende med. Lad os få tin-
gene belyst, det ønsker vi, og vi håber også, at
man, når vi får svaret fra ministeren og mono-
poltilsynet, kan få dette arbejde ført igennem,
så befolkningen ved, hvordan det ser ud.

Jens Peter Jensen (V):

Jeg er enig med den højtærede handelsminister i det synspunkt, at samfundet har de redskaber, der er nødvendige for at få opklaret de ting, som man sigter på med dette lovforslag. Derfor kan venstre ikke medvirke til at gennemføre dette lovforslag. Jeg synes også, at vore erindringer fra trustkommissionens arbejde ikke er noget, der frister til gentagelse.

Så har jeg for resten gjort den iagttagelse, at hverken LO eller forslagsstillerne her omtaler et af de største monopoler, vi har her i samfundet, nemlig fagbevægelsen; den vil man altså ikke have undersøgt.

Glensgård (FP):

Efter forslaget og forslagets intentioner er det odiøst at skabe arbejdspladser, at tjene penge på arbejdspladser, det skal mistænkeliggøres at investere i erhvervslivet, og det er klart, at noget sådant ligger så langt væk fra fremskridtspartiet som overhovedet muligt. Alene af den grund kan vi ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. F. eks. er lovforslagets § 4, stk. 3, en sådan trussel mod erhvervslivet, at dets vedtagelse vil medføre en kapitalflugt. Det kan man selvfølgelig være interesseret i, det er bare ikke fremskridtspartiets tanke. Vi vil ikke acceptere, at man af en eller anden årsag skal kunne tvinges til at oplyse fabrikshemmeligheder. Det er kommunisternes idé med dette stk. 3, og det er altså modsat fremskridtspartiet.

Vi kan således meddele kommunisterne, at vi vil forsøge, så godt det er muligt for os, at få dette lovforslag forkastet hurtigt muligt.

Ingomar Petersen (RV):

Dette forslag fra kommunisterne virker i sin tankegang for så vidt rigtigt; man kan ikke komme uden om, at der her peges på nogle væsentlige problemer. Handelsministeren siger, at monopoltilsynet skulle have muligheder for at klare disse problemer, men at man ikke har kunnet overkomme det osv. Det synes jeg nok er en ting, som vi virkelig har behov for at få nærmere vurderet under udvalgsarbejdet. For jeg vil også godt stille det spørgsmål, om monopolloven egentlig er tilstrækkelig, om monopolrådet efter den nugældende lovgivning er det.

Jeg tror ikke, det er nogen skade til sådan 20 år efter også at lade nye øjne se på problemet. Jeg tror ikke, man bare kan nøjes med, som

handelsministeren foreslog, at lade monopoltilsynet give en redegørelse og acceptere dets vurdering af, om der er behov for det eller ej. Jeg tror virkelig, at også andre skal se på dette for os i det radikale venstre ret væsentlige problem, og at vi skal have en virkelig effektiv fremtidig lovgivning, der giver mulighed for at klarlægge og kortlægge den økonomiske magt-udfoldelse, der er her i landet, og som udøves af den art truster, monopoler og karteller, der helt eller delvis behersker forskellige grene af den økonomiske virksomhed og derigennem begrænser den frie konkurrence eller erhvervsfriheden.

Ikke mindst er det mindre erhvervsliv i vort moderne samfund kommet i klemme grundet på de store magtkoncentrationer i erhvervslivet. Der er, som det også rigtigt er nævnt, sket en erhvervsmæssig forskydning igennem de sidste 20 år, som har vist sig at være til ugunst for det mindre erhvervsliv. Skal vi på længere sigt beholde det mindre erhvervsliv inden for handel, håndværk og industri – og det skal vi efter radikal opfattelse – mener vi, at der må gøres noget, at der må gennemføres en undersøgelse.

Professor Birck har engang sagt: jeg har aldrig mødt mennesker eller menneskelige organisationer, som ikke misbrugte deres magt. Og det er vist rigtigt. Det, der er vores opgave, er at sørge for, at disse misbrug bliver så små som tænkeligt.

Hvis vi når frem til at skulle nedsætte en eller anden kommission, mener jeg heller ikke, det vil være nogen skade til, at en sådan kommission også så på de store organisationer inden for arbejdsmarkedsområdet. For det er da også et spørgsmål, når man diskuterer, hvem det egentlig er, der dirigerer dette samfund, om det ikke efterhånden mere er blevet organisationerne end folketingset. Jeg tror virkelig, at vi også på dette felt – men det kan godt være, hr. Knud Jespersen ikke er enig med mig i dette – har brug for at få en tilbundsgående undersøgelse.

Men et kommissionsarbejde tager tid, det ved vi af erfaring: den tidligere trustkommission blev jo egentlig aldrig færdig. Hvis man skal tage dette seriøst, skal der også være en betydelig længere tidsfrist på end den, som er nævnt i det kommunistiske forslag.

Vi vil fra radikal side nøje vurdere disse problemer under udvalgsarbejdet, men vi ser også sådan på det, at skal der komme noget virkeligt ud af at få undersøgt disse ting til

[Ingomar Petersen.]

bunds, tager det altså tid, og så skal man virkelig have den fornødne tid til det. Jeg mener ikke mindst, at vi i relation til tanker om større medbestemmelsesret, medarbejderindflydelse, ØD osv. også har brug for at få vurderet disse ting og set på dem med nye og moderne øjne i 1977 og ikke med de øjne, som så på dem for 20 år siden.

Ole Olsen (SF):

Jeg synes, at det kommunistiske parti med dette lovforslag har fået fat i noget meget centralt, og at vi i højeste grad trænger til at få nedsat en ny trustkommission for at få gennemgået de ting, som er beskrevet i lovforslaget, så jeg skal sådan set bare nøjes med at sige, at den bør nedsættes så hurtigt som muligt.

Jeg kunne mærke en vis divergens mellem ministeren og den socialdemokratiske ordfører i venligheden over for forslaget, om end nok ikke nogen reel uenighed. Men selv om vi ikke kan få nedsat kommissionen, vil jeg dog sige tak til ministeren, for jeg opfatter ministerens udsagn som et løfte om, at arbejdet faktisk bliver lavet, og det må selvfølgelig være det væsentligste. Men jeg foretrækker altså at få kommissionen nedsat.

Jeg blev denne gang som så tæt før forundret over hr. Glensgårds fremfærd. Jeg fatter ikke, hvordan man er i stand til at opfatte dette lovforslag som erhvervsfjendtligt.

Der blev fra hr. Ingomar Petersens side sagt nogle helt rigtige ord om det mindre erhvervsliv. Det er efter min opfattelse en udpræget nødvendighed for det mindre erhvervsliv at blive beskyttet imod misbrug fra karteller, monopoler osv. Denne lovgivning ville kunne hjælpe med til at kortlægge det, sådan at det mindre erhvervsliv faktisk vil få bedre og ikke dårligere vilkår. Men man skal høre på så meget fra hr. Glensgårds og fremskridtspartiets side, det er efterhånden næsten alt mellem himmel og jord, der bliver kaldt for erhvervsfjendtligt. Jeg vil i og for sig gerne høre, om ministeren eller forslagsstillerne for den sags skyld opfatter dette forslag som erhvervsfjendtligt; jeg kan ikke gøre det.

Ninn-Hansen (KF):

Det konservative folkeparti kan ikke støtte lovforslaget. Jeg kan sige generelt, at vi ikke tror på, at nedsættelse af hverken den ene eller den anden art af kommissioner er det, vi har

brug for. Det vil selvfølgelig give beskæftigelse til nogle få, men det vil også modvirke, at vi kan få angrebet den alt for store arbejdsløshed, vi har i øjeblikket. For hvis man ønsker at gøre noget ved det spørgsmål, skal man efter vor opfattelse lade erhvervslivet være i fred. Kommissioner til stadig vurdering af dets forhold tror vi ikke er til nogen gavn for det.

Jeg lagde mærke til, at hr. Ingomar Petersen havde en noget anden opfattelse af dette spørgsmål. Man kan selvfølgelig sige, at når hr. Ingomar Petersen kræver, at en sådan kommission også skulle omfatte arbejdsmarkedets forhold og organisationerne, bliver det nok svært for ham at få handelsministeren til at forstå denne tankegang, og så bliver det hele vel ikke til noget. Det er måske også lidt vanskeligt at forstå den tyrkertro på, at en kommission skulle kunne klare det, vi ikke selv kan klare herinde, for problemerne, også i den sidste forbindelse, kender vi jo udmærket.

Jeg tror heller ikke på, at de mindre erhvervsdrivendes muligheder er afhængige af, at man angriber de andre inden for erhvervslivet. Jeg tror, det er langt vigtigere for udøverne af det mindre erhvervsliv, at de bliver fritaget for nogle af de byrder, som lovgivningen ofte pålægger dem, og at man sørger for ikke at pålægge dem nye byrder; det behøver man ikke at have en kommission til at behandle.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Heller ikke dette lovforslag kan kristeligt folkeparti medvirke til, men vi vil selvfølgelig gå ind i en positiv drøftelse af de problemer, som er rejst her, og efter bemærkningerne i dag tegner det til, at vi kan få en interessant drøftelse i erhvervsudvalget.

Jørgen Jensen (DKP):

Hr. Glensgård mente, at det gjorde det odigt at skabe arbejdspladser, hvis dette forslag blev vedtaget. Jeg vil anbefale hr. Glensgård at læse den af LO udsendte begrundelse for, at man stillede kravet om en trustkommission. Her er overskrifterne noget helt andet, nemlig dette, at Unilever investerer 7 mill. kr. om dagen bl. a. for at få nedlagt arbejdspladser. Jeg har således konkret peget på Mønstedfabrikkerne i Danmark, hvor man stoppede salget, hvad der betød, at 250 medarbejdere blev arbejdsløse, og at man ikke mere kan producere margarine på denne fabrik.

[Jørgen Jensen.]

Lovforslaget indeholder i og for sig 4 hovedpunkter i den første paragraf, nemlig nedsættelse af en kommission, der skal undersøge kapitalkoncentrationen i erhvervslivet, den udenlandske indflydelse, realøkonomiske og produktionstekniske forholds indflydelse på prisdannelsen og forberedelse af lovforslag, der kan sikre samfundets indsigt i de enkelte erhvervsvirksomheders ejendomsforhold.

Når handelsministeren udtalte, at der var givet sådanne beføjelser, forstår jeg slet ikke baggrunden for en del af den økonomiske politik, der bliver ført. Jeg vil godt understrege, at forslaget ikke rejses alene på baggrund af den nuværende krise i det kapitalistiske samfundssystem – en krise, som har ramt Danmarks økonomi særdeles hårdt – men det er for mig ufatteligt, at man kan tro på indflydelse på den økonomiske udvikling, når man mangler indsigt i de mest afgørende dispositioner ved investering, produktion og handel.

Men altså på trods af, at man ikke har dette – og så kan det skyldes, at monopoltilsynet ikke har haft arbejdskraft nok – må vi alligevel se, at befolkningen daglig udsættes for såkaldt dokumenterede påstande om, at landets vanskelige økonomiske situation, handelsbalanceunderskud og stigende gæld til udlandet bruges som begrundelse og forsvar for, at vi har mellem 150.000 og 200.000 arbejdsløse, og for en række nedskæringer på det sociale og mange andre områder.

Når man taler om indkomspolitik, er det med de samme begrundelser; selv om man prøver at pakke det ind i nogle påstande og fraser om, at det skal omfatte alle, har vi jo set, at de indgreb, der har været – augustforlig og decemberforlig – først og fremmest er vendt imod arbejdere, funktionærer og tjenestemænd. Sandheden er, at dette sker, fordi man ikke har den indsigt, som skulle være til stede, for at man kan tilrettelægge en økonomisk politik.

Der er ikke tilgængeligt materiale om de reelle ejerforhold i Danmark, og der er heller ikke nogen reelle oplysninger om, hvilken betydning det har for de økonomiske beslutninger, der træffes. Det er rigtigt, som det allerede er sagt, at man kan fornemme, at kapitalkoncentrationen og indflydelsen fra udlandet kan have negative følger for dansk produktion, og det træder vel tydeligt frem, når man tager nogle konkrete eksempler. Da man lukkede

General Motors' samlefabrik i Danmark, skete det efter beslutning på et kontor i udlandet, som alene tog hensyn til koncernens snævre økonomiske interesser, det var ikke under hensyntagen til de beskæftigede eller til Danmarks nationaløkonomiske interesser.

Når der tales om, at tidsfristen måske er for kort, kan jeg nævne, at man allerede for 30 år siden, i 1948, drøftede spørgsmålet om nedsættelse af en trustkommission. Der blev peget på to områder, og det var margarinetrusten og cementrusten. Jeg har allerede nævnt de bemærkninger, som LO har gjort om margarinetrusten. Men vi har altså hverken fået bedre oplysninger eller formuleret en lovgivning, som kunne gribe ind over for de følger, som man altså allerede for 30 år siden kunne se og behandle i folketinget.

Men som sagt kan man tage konkrete eksempler, og jeg vil da godt pege på et andet område, f. eks. Burmeister & Wain, hvor flytning af kapital og produktion sikrer millionoverskud til aktieejerne. Vi ved, at skibsværfterne er i krise, vi ved, at Burmeister & Wain gennem år har undladt nødvendige investeringer i produktionsapparatet. Vi ved, at der foregik skjulte opkøb af aktier for at slagte virksomheden og frigøre kapital. Men hvad er det egentlig, der gør det muligt for denne virksomhed det ene år at få milliongarantier fra staten, og som for at gøre dette acceptabelt adskiller værft og motorfabrik i 2 selvstændige aktieselskaber for at forhindre overførsel af underskud eller overskud, og så, året efter at man har fået garantier, at afvise direkte statstilskud med den begrundelse, at man ikke mangler penge? Værftet genopkøber motorfabrikken, samtidig lukker man en afdeling med et underskud på papiret, som nærmer sig den samlede omsætning for den pågældende afdeling. Herefter fremtræder det samlede regnskab med et millionoverskud, der er det største i mange år. Hvad er det egentlig, der er baggrunden for dette? Det ville være rimeligt, at vi kendte den, når man skal diskutere og sætte ind over for den økonomiske krise.

Det er min opfattelse, at al talen om mangel på kapital til sikring af nye arbejdspladser, al talen om manglende konkurrenceevne på grund af for store lønninger, al talen om stigende handelsunderskud på grund af for stort privatforbrug hos den arbejdende befolkning må stoppe, indtil vi i hvert fald har fået op-

[Jørgen Jensen.]

fyldt de betingelser, som dette lovforslag indeholder.

Wilhelm (VS):

Forslaget tager jo blot sigte på at få en beskrivelse og en kortlægning af, hvordan det faktisk ser ud, og man kan på den baggrund nok undre sig over, at der er kommet så megen modstand fra visse partier, der snakker om de fordomme, nogle måtte have, den erhvervsfjendtlighed, nogle måtte have, den mistroiskhed over for erhvervslivet, nogle måtte have. Hvad er det, man har imod at få disse ting kortlagt? Det er jo det, der er sagen. Der er ikke nogen her, der har stillet forslag om, at noget som helst bliver ændret. Det eneste, der er stillet forslag om, er, at man får at vide, hvordan tingene hænger sammen, og det har rent faktisk været umuligt. Så kan man sige nok så meget, som ministeren gør, at monopolloven rummer disse beføjelser. Det gør den muligvis også, men de bruges ikke. Og man kan sige nok så meget, at vi bare kan stille spørgsmål om dette og hint konkret, hvis man har formodning om, at der er noget galt, for vi kan dykke op med eksempler på spørgsmål, vi har stillet, som hver gang bliver besvaret med, at man ikke agter at svare, når det drejer sig om noget konkret. Lad mig bare nævne her fra det sidste halve års tid spørgsmålet om kapitalbevægelser fra SAS-Wallenberg: intet svar – oven i købet fuldstændig lukket af for svar til det pågældende udvalg af den slags spørgsmål, vi har stillet. Spørgsmålet om bevægelser i B&W-aktierne og et bestemt vekselerfirma her i byen og disse transaktioner: nægtelse af svar. Spørgsmålet om A. P. Møllers værftsinteresser i Sydøstasien i direkte konkurrence med Lindø, og hvad Nationalbanken måtte have givet af tilladelser til kapitaloverførsler til den slags formål: nægtelse af svar. Spørgsmålet om nogle af olieselskabernes transaktioner eller andre af multinassernes transaktioner: aldrig noget svar.

Her kommer man så og ønsker en kortlægning, og så hører vi alt det her om mistænk-somhed osv. osv. Nogle siger, at man desværre ikke kom til vejs ende med den daværende trustkommission. Nej, man nedlagde jo den trustkommission, og hvis man havde den mindste smule god vilje, kunne man starte med i det mindste at åbne for de dokumentdynger, som ligger dér, men som er båndlagt i 50 år.

Det har man muligheden for, hvis man ville, men se om man vil. Der kom ikke andet end temmelig intetsigende betænkninger. Det spændende materiale fra trustkommissionen, som den dog nåede at få lavet i de 9 år, ligger båndlagt for 50 år.

Beskrivelse og kortlægning er vi meget interesseret i, og det vil vi godt være med til; der ligger ikke tilsvarende illusioner i det, som der kunne ligge i så meget andet. Jeg kan da godt tilføje, at vi ikke tror på en tilbagevenden til industrielt husmandsbrug – vi mener, det er umuligt – men vi vil da gerne være med til at få påpeget, hvordan hajfisken faktisk ser ud, hvad den lever af osv.

Derfor har vi selvfølgelig sympati for det forslag, som er fremsat, men jeg må da tilføje: hvorfor har man ikke gjort det lidt mere tidssvarende? Er forslagsstillerne bekendt med det forslag, som hr. Sigsgaard og hr. Kjær Rasmussen på VS' vegne fremsatte for knap 6 år siden? Jeg synes ved en sammenligning, at det var betydelig mere tidssvarende, og især at det var betydelig mere præcist i det kommissorium, det stillede op for en sådan kommission; jeg tror, det er meget nødvendigt at være præcis her, hvis ikke det skal flyde ud.

Jeg kan ikke undgå at have en fornemmelse af, at den måde, DKPs forslag er kommet til veje på, er noget med, at det hele startede med, at Thomas Nielsen mellemlandede mellem to saltomortaler i august måned og ved den mellemlanding kom til at sige noget om en trustkommission. Så blev det taget op på LOs repræsentantskabsmøde, senere kom i øvrigt en skitse – den er ikke nævnt her af nogen – men der kom faktisk 14 dage før dette forslag en skitse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, og så kommer DKP-forslaget den 18. november. Og hvad er DKP-forslaget? Det er faktisk med få ændringer en afskrivning af det gamle 1949-kommissorium, som selvfølgelig på mange leder og kanter er utidssvarende – også på punkter, man ikke har ændret – og som også har nogle meget beklagelige restriktioner, især den fuldstændig lammende bestemmelse i § 4, stk. 3, som forslagsstillerne har kopieret uændret.

Jeg mener altså, der er behov for et mere præcist kommissorium, at man bør nævne andre væsentlige ting end dem, der er nævnt; sådan noget som minoritetsinteresser og at få kortlagt stordriftsfordele vil være væsentligere i dag, end det var for 20 år siden, så jeg ved

[Wilhelm.]

såmænd ikke, hvorfor man ikke har snuppet VS-forslaget, det skulle man have været velkommen til.

Jeg vil også gerne gøre opmærksom på, at der i Sverige nu gentagne gange er lavet de såkaldte koncentrationsudredninger, som går langt, langt videre, end der her er lagt op til; jeg synes snarere, det var sådan noget, man skulle stile mod.

Der er i øvrigt – til oplysning for hr. Glensgård – ikke noget som helst, der tyder på, at det har ført til kapitalflugt i Sverige, så den påstand hænger og flager aldeles løst i luften.

Ordføreren for forslagsstillerne (Knud Jespersen) (DKP):

Jeg kan denne gang ganske oprigtigt takke de ordførere – og det har været de fleste – der var positive over for dette forslag om at lade foretage en undersøgelse, og måske tilføje den lille frækhed, at afvisningen i alt fald fra hr. Glensgård og fra fru Inger Stilling Pedersen tyder på, at de aldeles ikke har forstået noget som helst, hverken af den gamle trustkommission, det forslag, der foreligger her eller talrige andre spørgsmål. Det svarer til, at man vil nægte at gå til lægeundersøgelse, fordi man er bange for at få konstateret, at man er syg eller rask. Det er nogle overraskende logiske mangler, der her viser sig hos disse to partier. Bevares, man kan afskaffe lægerne; så kan man ikke finde ud af, om man er syg, undtagen når det gør ondt et eller andet sted, og så kan man jo oprette flere begravelseskontorer. Jeg synes nok, det er topmålet af reaktionær facon at tage sådan på tingene. For det første ikke at interessere sig for, hvad der er sket i de 20 år, der er gået, heller ikke at interessere sig for det, der faktisk skete engang, hvor folketinget – også dets borgerlige partier – kunne samles om, at det var nødvendigt at få at vide, hvem det var, der regerede økonomisk. Som forhenværende statsminister J. O. Krag har sagt, påvirkede direktører i disse voldsomme kontorer, på disse voldsomme koncerners vegne faktisk samfundskonkurrencen med mere magt end nogen minister.

Men all right, det vil man ikke, og jeg forstår godt, man er bange for virkeligheden: det gør jo ondt, hvis man skulle opfatte den på en anden måde end efter de tvangsforestillinger, man har tilskrevet den.

Når man spørger, om der er tale om politisk propaganda fra vores side, er det klart – jeg vil gerne give den indrømmelse til hr. Lysholt Hansen – at der vel ikke er nogen af partierne, der ikke i alle sager også kigger noget efter deres politiske interesser, ellers ville vi jo være nogle skurke.

Men det, der ligger her – og det er også et svar til hr. Wilhelm – er et forsøg på at finde det forslag, der forenede arbejderbevægelsen i sin tid, med det eneste mål at kortlægge dette, ligesom man kortlægger veje: der er hovedvejene, der er motorvejene, der er bivejene, der er indføringsskanalerne, der er de byer, der bliver overflødige. Det kan man alt sammen overføre på virksomheder: der er de virksomheder, der bliver opspist, der er dem, der bukker under, og her er i virkeligheden ikke noget, der minder om egentlig konkurrence. Bevares, vi kunne fremsætte mange anderledes og mere dybtgående forslag, men det, vi vil her, er faktisk at få noget af det i gang. Det er også aldeles urigtigt, at det skulle være noget, hr. Thomas Nielsen har inspireret os til. Det vil nok huskes, at jeg har stillet et hav af spørgsmål til den forrige handelsminister – jeg har ikke altid fået lige gode, men altid venlige svar – de har kredset omkring denne side af sagen.

I fjor og i forfjor svarede handelsministeren på et spørgsmål fra mig, om man ikke for at finde frem til trusternes forbindelser og disse aftaler kunne lade det økonomiske råds formandskab kigge på det, at han håbede, de nu havde hørt, hvad vi havde sagt til hinanden, og at han syntes, det var en god idé. Enten har de ikke hørt det, eller også syntes de ikke, det var en god idé.

Men vi er altså ikke ude efter et illusionsnummer, hverken at få bekræftet eller afkræftet, at vi har ret om koncentrationen – jeg kan såmænd godt føje til, at det tror jeg til 100 pct. vi har – vi ønsker simpelt hen, at dette her skulle blive så sagligt, at vi kommer til at diskutere stormogulerne i dansk kapitalers erhvervsliv og også dem, der påvirker det udefra.

Som sagt har jeg med tak noteret de bemærkninger, der er faldet. Nu er hr. Ninn-Hansen betydelig bekymret over, at man skulle lave en sådan trustkommission. Det kan hr. Ninn-Hansen jo godt være – der sker jo forandringer i partierne – men det var 7 konservative folketingsmedlemmer, der rejste spørgsmålet i 1948, og da var hr. Aksel Møller absolut ikke bekym-

[Knud Jespersen.]

ret. Da sagde han, at næsten uanset hvad man når frem til, må det anses for at være en rimelig demokratisk ret, at alle kender virkningerne af, hvad der sker.

Det, der førte til denne rejsning, kan have været nogle subjektive ting; det var omkring margarine-problemerne, og det har man lov til at rejse. Jeg skal ikke antyde noget som helst, om man på daværende tidspunkt har haft en eller anden form for forbindelse dér.

Men nu for at tage Margarine-Compagniet. I 1929 havde Danmark 141 margarinefabrikker. To år senere begyndte de aftaler med Unilever, som i 1947 førte til oprettelse af Margarine-Compagniet. Folketinget har tidligere enstemmigt vedtaget at iværksætte en undersøgelse af sådanne forhold. Priskontrolrådet har afgivet en redegørelse i samme sag til handelsministeren, men så er det ligesom det stopper. Så er det, man igen kommer frem til, at man må have løst tingene, og rejser spørgsmålet på ny, og så fik vi altså denne gamle trustkommission, som man simpelt hen aflivede. Det synes vi ikke er særlig godt.

I 1972 startede Unilever en ny margarinekrig. I dag ved vi noget om kapitalkoncentrationen på mange områder; i 1973 f. eks. havde 1 pct. af vore største erhvervsvirksomheder 60 pct. af den samlede omsætning; de tal er endnu voldsommere i dag.

Tilsvarende tal fra 1970 kendes ikke, men for industriens vedkommende havde 1 pct. af industrivirksomhederne i 1970 33 pct. af omsætningen. Jeg vil vove den påstand, at det i dag er i nærheden af 60 pct. Det er da muligt, jeg har ret, og det er da muligt, som nogle mener, at jeg ikke har ret. Men så er det da rimeligt, at vi får det undersøgt.

Eller bankverdenen: I 1961 havde vi 158 såkaldt selvstændige banker. I 1975 havde vi under 79. Altså denne koncentration kan man se. Vi ved bogstavelig talt ikke, hvem der ejer ØK; det gør vi i alt fald ikke officielt. Vi ved ikke, hvordan kongehusets økonomiske forbindelser er til ØK; det ved vi heller ikke officielt. Men samtidig med at der foregår en voldsom indføring af udenlandske kapitalinteresser, kunne man allerede i 1963 konstatere, at 13 pct. af aktiekapitalen i industriaktieselskaberne under ét var udenlandsk ejet. Det er større i dag.

Er det ikke rimeligt, at man får en fuldstændig klarhed herover? Vi finder, at det er rimeligt. Så kan man selvfølgelig godt sige, at vi

kunne have været meget mere avancerede, men det, vi ville med denne sag, var at hente diskussionen om monopolerne og monopolernes magt, de multinationale selskaber, helt ned på jorden, for kampen om en ny økonomisk politik kommer til at foregå mellem pengemagten og folkemagten uden for denne sal, men også gerne i denne sal.

Ja men de, der ikke har noget at skjule, og de, der mener, at det er fuldstændig legalt at spekulere i andres mangler, i at opæde andre virksomheder, i at drive rovdrift, kunne da absolut godt gå med, for så kunne man jo sige bagefter: ja men det er jo rimeligt, kære venner, at de tager husene, det er rimeligt, at de nedlægger virksomhederne, det er rimeligt, at bankerne kontrollerer banker osv. osv.

Det, vi har stræbt efter, er altså at få klarhed, fordi vi i denne sag ikke ønsker alt eller intet. Når klarheden foreligger, tror jeg, det bliver vanskeligt for nogen som helst rent sagligt at bestride, at det er nødvendigt, at demokratiet udføres på en sådan måde, at det bliver folkemagten, der kommer til at bestemme den økonomiske livsnerve og dennes udviklingslinjer.

Handelsministeren (Per Hækkerup):

Som jeg allerede har givet udtryk for i mine første bemærkninger, er jeg af den opfattelse, at der i den udvikling, der er sket siden 1955, er mangt og meget, som der er fuld anledning til at få undersøgt, overvejet og i givet fald også træffe forholdsregler over for.

Jeg vil også gerne understrege, at jeg gav udtryk for den opfattelse, at vores erhvervs politik, derunder også bedømmelsen af de fænomener, vi taler om her, ikke alene må vurderes ud fra, hvorledes virkningerne er på prisstanden, men at de desuden må vurderes ud fra, hvorledes virkningerne er på produktion, på eksport, på beskæftigelsen, for det er nu engang et noget mere kompliceret billede, end måske mange gør sig forestillinger om.

Jeg er af den opfattelse, at der givetvis findes overordentlig megen økonomisk magt samlet på et begrænset antal hænder. Jeg er også af den opfattelse, at denne økonomiske magt naturligvis har den interesse at sikre sig det størst mulige udbytte til dem, der ejer den kapital, på hvis vegne magten udøves. Men jeg tror også, man må forlade den tidligere opfattelse, hvor man meget ensidigt blot betragtede denne magtudøvelse som et klart og tydeligt

[Handelsministeren.]

modsætningsforhold til andre målsætninger for den økonomiske politik.

Jeg tror også, at de mennesker, der sidder og udøver denne magt, både har været nødt til og har set deres interesse i at tage hensyn til andre faktorer i det økonomiske liv. Jeg tror også, at de i erkendelsen heraf er interesseret i et vist samspil, som f. eks. sikrer grundlaget for deres produktion. Det gælder på en lang række områder, hvor også lovgivningsmagten, statsmagten, har indflydelsen.

Jeg tror altså, at på tilsvarende måde, som man ikke, om jeg så må sige til højre i salen skal anlægge den betragtningsmåde, at der her ikke er noget at se på, det vil vi ikke være med til at se på, jeg tror, at man fra den side i salen – eller det lille hjørne i salen, som forslagsstillerne repræsenterer – må erkende, at det er en for snæver betragtning, hvis man bare ser dette som en kamp imod den store Bastian. Billedet er som sagt betydelig mere kompliceret.

Det er min opfattelse, at det ud fra de synspunkter og interesser, som socialdemokratiet repræsenterer, er nødvendigt, at vi får et samspil imellem de forskellige kræfter, der virker i det private erhvervsliv og det offentlige, og at det private erhvervslivs udfoldelsesmuligheder må ske under offentlighedens søgelys og må ske under hensyntagen til de samfundsmæssige interesser, som det så er samfundsorganernes opgave at formulere og at sikre bliver taget. Det er heller ikke nogen enkel og simpel sag; det vil jeg ikke på nogen som helst måde sige.

Men hvis man nærmer sig problemerne ud fra den lidt større synsvinkel, tror jeg, man får et bedre resultat ud af de anstrengelser, man vil foretage sig, hvad enten disse anstrengelser bliver gennemført i en kommission eller på anden måde.

Jeg har ikke taget afstand fra, at man skulle nedsætte en kommission. Jeg har sagt, at jeg har bedt monopoltilsynet om at komme med en redegørelse, derunder også en redegørelse, der sigter på at vurdere, hvorvidt det er nødvendigt og hensigtsmæssigt efter monopoltilsynets opfattelse at etablere en kommission. Det bliver så regeringens og folketingets opgave, når monopoltilsynets vurdering foreligger, at afgøre, om man kan være enig i denne vurdering, eller man mener, der skal lægges andre synspunkter til grund for en vurdering eller måske lægges en anden vægt på synspunkter-

ne. Det kan meget vel føre til, at man efter at have fået monopoltilsynets redegørelse vil nå den slutning, at man her altså ikke kan komme videre med det eksisterende apparat, men at det er nødvendigt at gå det skridt videre at nedsætte en kommission. Det kan man ikke vide på nuværende tidspunkt. Jeg har ikke lukket mulighederne af for det. Jeg har bare sagt, at sådan som situationen stiller sig i dag, skulle monopoltilsynet have de fornødne beføjelser. De har ikke haft de fornødne midler, og derfor er spørgsmålet, om det mest hensigtsmæssige ikke er, at man giver monopoltilsynet de fornødne midler til at kunne udføre den funktion, som monopoltilsynet også selv erkender, at det ikke har kunnet udføre i fuldt omfang, bl. a., som det er nævnt, fordi dette ting har pålagt monopoltilsynet varierende opgaver, der har afbrudt dets egentlige og mere kontinuerlige virksomhed på det centrale felt.

Men så vil jeg også gerne sige, at efter at have lyttet til denne debat, er jeg blevet endnu mere overbevist om, at det er rigtigt, hvis vi går vejen igennem monopoltilsynet. Prøv at lægge mærke til, hvordan denne debat er forløbet; jeg beder hr. Knud Jespersen, som jo kan mere end den lille tabel og altså kan tælle helt op til 89 og 90 og 91, lægge mærke til, hvordan udtalelserne er faldet. Hr. Knud Jespersen kan, under forudsætning af at socialdemokratiet og de tre partier, som findes dernede i hjørnet, går ind for nedsættelsen af en kommission nu, kun få et flertal ved, at de radikale går med, på betingelse af at det skal omfatte arbejdsmarkedets forhold, på betingelse af at denne kommission skal komme med forslag med hensyn til ØD. Jeg må rigtignok sige, at jeg, hvis jeg var hr. Knud Jespersen, ville tænke mig en lille smule om, og jeg tror, hr. Knud Jespersen skal være glad for, at der nu bliver tid til i erhvervsudvalget at vurdere tingene og få en lejlighed til også at tænke sig en lille smule om med hensyn til, hvilken fremgangsmåde der alt taget i betragtning er den mest hensigtsmæssige.

Glensgård (FP):

Jeg skal kun gøre et par ganske korte bemærkninger i denne anden omgang og sige til hr. Knud Jespersen, at vi ikke er bange for en lægeundersøgelse. Den foretages i befolkningen til hverdag, den foretages af hr. Knud Jespersen, den foretages af Glensgård, og hvem der

[Glensgård.]

nu ellers beskæftiger sig med disse forhold. Under disse lægeundersøgelser har vi ikke konstateret nogen som helst ting, der peger på, at patienten er syg i den retning, som hr. Knud Jespersen taler om her, og derfor ønsker vi ikke at fortsætte undersøgelsen. Vi synes, det er spild af tid, penge og energi at iværksætte en sådan undersøgelse, som hr. Knud Jespersen foreslår med denne kommission.

Patienten er altså ikke syg i den retning, hr. Knud Jespersen nævner. Patienten har en lang række andre sygdomme, som bl. a. er forårsaget af hr. Knud Jespersen og andre partier i dette folketing. Men vi har altså ikke nogen kapitalsygdom, som skal undersøges af nogen kommission. Det er baggrunden for, at vi ikke ønsker at medvirke til at nedsætte en sådan kommission, som udelukkende – og det vil jeg gerne slå fast – set med vore øjne er en hån mod dansk erhvervsliv, såfremt det skulle lykkes at få den nedsat.

Ingomar Petersen (RV):

Jeg vil lige sige til handelsministeren, at der vist er noget, handelsministeren har misforstået. Vi har ikke fra radikal side sagt, at denne kommission skulle komme med et ØD-forslag, men vi sagde, at denne kommissions undersøgelsesarbejde måske kunne nå frem til at få gennemført en tilbundsående undersøgelse af erhvervslivets forhold, af det store erhvervsliv, de store magtkoncentrationer, økonomisk, og af det mindre erhvervsliv, hvor vi kunne få nogle oplysninger, som vi måske kunne have glæde og gavn af, når vi arbejder videre med at finde frem til en ØD-løsning, og det er noget helt, helt andet.

Jeg tror ikke, det var urimeligt, når man ser på de store magtkoncentrationer i samfundet af den ene eller den anden art, at man også så på de magtkoncentrationer, som ligger inden for arbejdsmarkedet. Jeg ved godt, at det ikke passer handelsministeren særlig godt, men mon ikke det var klogt også at få det belyst.

Wilhelm (VS):

Nu kunne handelsministeren jo slet ikke skjule sin lykke over at kunne svinge lidt med de radikale som en trussel, så jeg synes næsten, det er synd, at den glæde bliver taget lidt fra ham, men jeg vil alligevel ikke undlade den ene bemærkning til det, at jeg ikke tror, det er

særlig klogt at fremlægge tingene på den måde, at man fra venstreside her i salen eller her i landet for den sags skyld skulle nære en panisk angst ved, at løntagerorganisationerne blev kigget efter i sømmene. Det mener jeg såmænd godt man kan stå sig ved. Jeg synes ikke, det er klogt faktisk at komme med de samme fordomme og de samme forbehold og den samme foregribelse af mistænksomhed osv., som nogle i den modsatte side af salen kommer med, når det drejer sig om multinasserne.

Det, der fik mig til at tage ordet i denne omgang, var ellers hr. Knud Jespersens svar til mig, hvor han forklarede, hvorfor forslaget var blevet, som det blev, og sagde, at DKP forsøgte at finde det forslag, der forenede arbejderpartierne i sin tid. Dér vil jeg godt sige: det er ikke nogen begrundelse for at gå tilbage til søfartsminister Krag's forslag fra 1949, som det her jo er. Det forslag, VS fremsatte i 1971, fik – det kan man se ved at kigge behandlingen igennem – en temmelig fantastisk modtagelse. DKP var ikke i salen på det tidspunkt, men jeg går ud fra, DKP ikke ville have noget imod et forslag, der var noget mere præcist i sit sigte end det gamle Jens Otto Krag-forslag, så jeg går ud fra, at DKP ville have været med på holdet, hvis det havde været der. SF'erne var efter omstændighederne overstrømmende; de tilbød os endda deres udvalgsplads, da vi jo ikke havde nogen selv på det tidspunkt. Og den socialdemokratiske ordfører – jeg går ud fra, at det kan være ligegyldigt, hvem det var – var også ret så overstrømmende (Folketingets Forhandlinger 1970–71, sp. 6088 ff):

»Vi kan sympatisere med en række af de ønsker, som ligger bag VS' forslag, og jeg forstår i og for sig ikke handelsministerens betænkeligheder . . . handelsministeren ved så godt som nogen, at en lang række af de forhold, som vi skal træffe vore erhvervspolitiske afgørelser på baggrund af, overhovedet ikke er kortlagt i dag. Vi kender ikke forholdene vedrørende kapitalforbindelserne, vi kender ikke forholdene vedrørende de horisontale fusioner, de vertikale fusioner, forbindelserne mellem udlandet og dansk erhvervsliv, forbindelser mellem banker, sparekasser, forsikringsselskaber og erhvervslivet osv.«

Og han konkluderer det afsnit dér:

»derfor forstår jeg ikke, at handelsministeren afviser, at en sådan kortlægning er nødvendig og bør finde sted.«

[Wilhjelm.]

Så nævnte han andre muligheder, man godt kunne gribe til over aktieselskabsloven og monopollen og forskellige andre ting, herunder en bestemmelse om, at alle aktier skal noteres i en offentligt tilgængelig aktiebog. Men de muligheder er jo ikke udnyttet; der er gået 6 år, og man har ikke rørt en finger ved det. Så konkluderede han hele sit indlæg – og det er konklusionen, det er de sidste tre linjer, jeg læser nu:

»Såfremt vi ikke kan gå den vej, vedstår vi vor sympati for det foreliggende forslag, som jeg tilkendegav indledningsvis.«

Man kan dårligt tænke sig nogen mere uforbeholden støtte i og for sig, så man behøvede ikke at gå længere tilbage end til 1971, hvis man ville finde det, som forenede arbejderpartierne.

Ordføreren for forslagsstillerne (Knud Jespersen) (DKP):

Det kan da godt være, at vi også kan komme til at gøre folk fra VS' side uret og overse, hvad de har gjort og ikke gjort, men tilbage står altså, at vi har valgt denne fremgangsmåde. Det skal jo også ses i forbindelse med det forslag, vi behandlede før. Det skal ses i forbindelse med forslag, vi tidligere har fremsat, der nærmer sig de samme problemer.

Hvad angår spørgsmålet om kendskab til de store lønmodtagerorganisationer, som hr. Ingomar Petersen taler om, og som hr. Wilhjelm siger han ikke er bekymret for, kan jeg tilføje, at det er jeg heller ikke, men principielt vil jeg være modstander, for her er jo et helt andet forhold. De store lønmodtagerorganisationer er under kontrol af offentligt tilgængelige kongresser. Deres regnskaber foreligger, deres økonomiske forbindelser er kendte osv. De er altså direkte og ubetinget under medlemmernes kontrol. Men i det øjeblik det gælder erhvervslivet, kan man efter vor opfattelse kun lave det med nedsættelse af en trustkommission. Men hr. Ingomar Petersen kan jo stille sit forslag, og så kan man strides om det. Jeg har ikke forstået, at den tanke, der ligger i hr. Ingomar Petersens tilslutning, var betinget af, at man hverken fik ØD eller lønmodtagerne med. Det var tanker, som man synes var meget rimelige at tage med. Men jeg har noteret mig – og det er ingen skam, jeg synes nemlig, det er rimeligt at huske historien – at hr. Ingomar Petersen erindrer om, hvad det radikale venstre sagde i 1948,

hvor han konstaterede samklang med professor L. V. Birck, at det gavnedde de mindre næringsdrivende osv. at have kendskab til den slags ting. Jeg forstår det altså ikke på helt samme måde, som handelsministeren giver udtryk for, og samtidig forstår jeg, at handelsministeren nu faktisk har to standpunkter. Hvis monopolrådet får magt og midler til at gennemføre en sådan undersøgelse, så mener handelsministeren, man godt kan overveje at gå den vej . . . Jeg synes bare ikke, vi vil have det på den facon. Derfor må vi opretholde forslaget, og så må vi vente på svaret. Vi vil ikke have det på den facon, som da jeg for to år siden rejste det, at det økonomiske råd eventuelt kunne vågne op en skønne mandag morgen og sige: nu må vi også kigge på det, for det spiller en stor rolle, og at vi så får det sådan med monopolrådet. Jeg har heller ikke opfattet ministeren sådan – det skal siges – men altså så snart de svar foreligger, har man jo muligheder for at se, om de giver de samme betingelser. Jeg er aldeles uinteressert i, hvem i den offentlige, kontrolbare del af livet der undersøger disse problemer, bare de kommer til offentlighedens kendskab og bliver underkastet offentlighedens kontrol. Jeg vil strække mig uordenlig langt i denne sag, for jeg tror, det vil give debatter af en helt ny art. Man kan jo godt tale om videregående ting, som der måtte skulle tages initiativer til – jeg kender i alt fald nogle, der vil gøre det – når man kender mere til dette. Vi har jo også prøvet at kortlægge erhvervslivets koncentration op til 1969, og dér viste det sig, at 25 enkeltpersoner i dansk erhvervsliv sad på 52 pct. af aktiekapitalen. Det tal er meget større i dag. Man kan jo undersøge det privat, hvis man kigger i Green eller andre almindeligt tilgængelige internationale oversigter, men det, der mangler, er en virkelig undersøgelse, som folkettinget kan stå bag ved, en ærlig undersøgelse, der fortæller, hvordan det ser ud, og det er det, der er motivet for vores forslag. Så kan hr. Glensgård godt stå op og forklare, at han ikke er syg, og udnævne os andre til at være læger; hvis jeg er lægen i denne sag, er hr. Glensgård heller ikke særlig rask.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til erhvervsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om mærkning og skiltning med pris m. v.

(Lovforslag nr. L 152. Fremsat 9/12 76).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Dorte Bennedsen (S):

Basis for dette lovforslag om mærkning og skiltning er det forslag, som forbrugerkommissionen udarbejdede i 1971 på direkte opfordring fra folketinget. Dette kommissionsforslag har så siden to gange været fremsat i folketinget, sidst i samlingen 1975-76. Ved den lejlighed gav den daværende handelsminister udtryk for, at forslaget på grund af den forbrugerbeskyttende lovgivning, som var gennemført siden 1971, ikke var egnet til vedtagelse uden fornyede overvejelser. Han lovede endvidere at få overvejelserne afsluttet, så forslaget kunne fremsættes i indeværende samling, hvilket altså også nu er sket.

Forslagets hensigt er at støtte forbrugernes mulighed for at bedømme priser ved at lette deres muligheder for at foretage prissammenligninger både på varer og på tjenesteydelser. Herved betegner forslaget en begyndelse, som gerne skulle danne grundlag for en videreudbygning, der skulle resultere i en forbrugeroplysning, som ikke fortsat halter bagefter en række andre landes.

Jeg vil gerne her fastslå, at jeg finder det meget positivt, at handelsministeren nu har fremsat dette forslag, fordi han derved opfylder dele af et længe næret ønske på dette område, men jeg må dog samtidig beklage, at man ved fremsættelsen har undladt at medtage § 6 i kommissionsforslaget, nemlig den paragraf, som indeholdt en bemyndigelse for monopoltilsynet til at indføre deklarerationer vedrørende indhold, behandling og funktion.

Generelt om lovforslaget og om bemærkningerne til det kan det siges, at det indeholder ret mange bemyndigelser, der er lagt i hænderne på monopoltilsynet. Jeg kan forestille mig, at ministeren har valgt denne fremgangsmåde med bemyndigelser af hensyn til erhvervslivet,

fordi man i videst muligt omfang skal kunne differentiere, hvor der er behov for det. Men det kan vel næppe undre ministeren, at man fra forbrugernes side gerne havde set flere af disse bestemmelser fastlagt i selve loven fremfor lagt over som en mulighed via bemyndigelser til monopoltilsynet.

Mens jeg er ved, skal vi sige det lidt kritiske, vil jeg også gerne nævne, at det havde været glædeligt, om bemærkningerne i forslaget generelt havde været mere præget af det, som er lovens målsætning, nemlig at fremme forbrugernes muligheder på dette område fremfor som nu at være i meget høj grad domineret af ethvert tænkeligt, og jeg havde nær sagt utænkeligt, problem, loven måtte kunne rejse i relation til erhvervslivet. Jeg tror, at frygten for de byrder, en sådan lovgivning kan lægge på erhvervslivet, er stærkt overdrevet, ikke mindst i den udformning, lovforslaget her har fået, med sin meget blide formulering og sin ret vide adgang til dispensationer. Jeg føler derfor, det er vigtigt, at det slås fast, at loven skal give konkrete resultater, og at det ikke skal ses i en ensidig sammenhæng, gående ud på, at det pålægger erhvervslivet byrder, men derimod i en sammenhæng, hvor man fremhæver kompleksiteten af de økonomiske mekanismer i vort samfund, mangfoldigheden af varer osv., hvilket gør det nødvendigt, at der for at sikre en velovervejet anvendelse af samfundets ressourcer til privat forbrug gives grundlæggende købsoplysninger.

Det nytter altså ikke, at man blot ser på lovens direkte omkostninger til mærkning og skiltning, men man må også i høj grad se på den samfundsøkonomiske effekt og på den effekt, som flere oplysninger vil have i retning af at sikre, at det, der produceres og distribueres, rent faktisk forbruges, fordi der er et reelt og varigt behov, og ikke fordi forbrugeren som sidste beslutningstager i produktions-forbrugs-kæden på grund af utilstrækkelige oplysninger foretager ufordelagtige køb. Denne indirekte gunstige virkning af lovforslaget er nemlig i høj grad også i erhvervenes interesse, og den kan snart vise sig langt at opveje de direkte omkostninger, der måtte være ved loven.

Selv om erfaringerne har vist os, at forbrugerne ikke i særlig stor udstrækning hidindtil har haft dette høje tings bevågenhed, det fik vi jo sidst demonstreret her forleden dag ved behandlingen af boligministerens forslag om deklareration af typehuse, så besjæles man dog af